

POSEBNE UZANCE O GRAĐENJU

-NACRT PRIJEDLOGA -

SADRŽAJ:

I. UVODNE NAPOMENE

II. PRIJEDLOG TEKSTA NACRTA POSEBNIH UZANCI O GRAĐENJU

I. UVODNE NAPOMENE

1. Posebne uzance o građenju su kodificirani poslovni običaji u području građenja (graditeljskoj djelatnosti). Donijela ih je Skupština Privredne komore Jugoslavije dana 23. travnja 1976., a objavljene su u "Službenom listu SFRJ" broj 18 od 1. travnja 1977. godine.

2. Ove Posebne uzance sadrže poslovne (trgovačke) običaje koji su se ustalili u graditeljskoj djelatnosti do dana donošenja Uzanci. Ovi običaji nisu se, u najvećoj mjeri, promijenili do današnjeg vremena pa se navedene uzance i danas ugovaraju kao pravni izvor koji uređuje odnose između ugovaratelja u poslovima gradnje.

Hrvatska gospodarska komora i Hrvatska udruga poslodavaca temeljem članka 199. Zakona o gradnji (NN 153/2013) utvrđuju i objavljuju:

II. PRIJEDLOG TEKSTA NACRTA POSEBNIH UZANCI O GRAĐENJU

II. PRIJEDLOG TEKSTA NACRTA POSEBNIH UZANCI O GRAĐENJU

I - OPĆE ODREDBE

Primjena uzanci

1.

Posebnim uzancama o građenju uređuju se odnosi između **naručitelja, izvođača, projektanata i nadzornih inženjera** u poslovima gradnje.

U slučaju da su odredbe Ugovora sklopljenog između Izvođača i Naručitelja u nesuglasju s ovim Posebnim uzancama, primjenjuju se odredbe Posebnih uzanci.

2.

Posebne uzance o građenju ne primjenjuju se ako su ugovaratelji isključili njihovu primjenu.

Ispunjenje obveza

3.

Ugovaratelj ne može tražiti od drugog ugovaratelja da ispunji obvezu ako sam nije ispunio ili nije spreman ispuniti svoju obvezu, osim ako ugovorom nije drukčije određeno.

4.

Ugovaratelji su dužni svoje obveze ispunjavati u ugovorenim rokovima.

Rok je bitan element ugovora ako je kao takav izrijekom ugovoren.

Obavještavanje

5.

Ugovaratelj je dužan **pravodobno obavijestiti drugog ugovaratelja o činjenicama čije je nastupanje od utjecaja na ispunjenje ugovora, kao što su smetnje u ispunjenju ugovora, promjena okolnosti i sl.**

Obavještavanje se obavlja u pisanoj formi na adresu **drugog ugovaratelja** navedenu u ugovoru.

Obavještavanje se može obavljati i upisom u građevinski dnevnik, ali samo ako je drugi ugovaratelj mogao ili morao biti upoznat s izvršenim upisom.

Pojmovnik

6.

Izrazi upotrijebljeni u ovim uzancama imaju sljedeća značenja:

- (1) **Naručitelj** je pravna ili fizička osoba koja je zaključila ugovore s ostalim sudionicima u poslovima gradnje. Naručitelj može, ali ne mora biti investitor i/ili krajnji korisnik građevine
- (2) **Izvođač** je osoba koja je ugovorom zaključenim s naručiteljem **prihvatilo-prihvatila** obvezu da izvede radove koji su predmet ugovora
- (3) **Gradnja** je **investicijski poduhvat u kojem se obavljaju poslovi projektiranja i građenje** građevina te **stručni nadzor** građenja
- (4) **Gradnje** je izvedba građevinskih i drugih radova (pripremni, zemljani, konstruktorski, instalaterski, završni te ugradnja građevnih proizvoda, opreme ili postrojenja) kojima se gradi nova građevina, rekonstruira, održava **ili uklanja** postojeća građevina
- (5) **Gradilište** je površina ili prostor koji je od strane Naručitelja definiran u ugovornoj, ponudbenoj ili tehničkoj dokumentaciji i na kojem treba izvesti **ugovorene radove poslove građenja.**
- (6) **Pristup gradilištu** je **cesta koja prostor slobodan od ljudi i stvari koji povezuje gradilište s javnom**

Commented [m1]: Brisati!
Novi tekst: ugovornih sudionika realizacije graditeljskog projekta

Commented [m2]: Brisati čitav članak.
Nije dobro zbog odnosa opsega i vrijednosti usporedivih obveza

Commented [m3]: Zamijeniti s tekstom:
u roku ne dužem od 28 kalendarskih dana

Commented [m4]: brisati!
Dnevnik nije podoban za ovu svrhu!

cestom

(7) Gradilišne ceste su ~~este~~ privremene ili stalne prometnice unutar područja gradilišta, bez javnih cesta

- (8) **Pomoćne konstrukcije** su građevinske konstrukcije privremenog karaktera potrebne za izvršenje radova
- (9) **Ugovoreni radovi** su preuzete obveze izvođača, utvrđene temeljem ugovora i ~~tehničke dokumentacije priloga ugovoru.~~
- (10) **Više radnje-manje radnje** su ~~odstupanje-odstupanja~~ stvarno izvedenih količina u odnosu na količine iz ugovornog troškovnika
- (11) **Izvanstroškovnički radovi su nepredviđeni i naknadni radovi** čije izvođenje nije predviđeno u ugovornom troškovniku
- (12) **Nepredviđeni radovi** su hitni radovi koje je ~~Izvoditelj-Izvođač~~ dužan izvesti bez odobrenja ~~naručitelja~~ **Naručitelja** radi očuvanja stabilnosti objekta kao i sigurnosti objekta, okoline i osoba, te ostali ~~nepredviđeni~~ radovi ~~koji nisu sadržani u ugovornom troškovniku~~ a koje je zbog tehnoloških razloga nužno izvesti, radi omogućavanja redovnog tehnološkog slijeda izvođenja ugovorenih radova, ~~a za koje Izvođač mora ishoditi suglasnost Naručitelja na ponudenu cijenu i rok izvođenja, odnosno na utjecaj tih radova na rok izvođenja ugovorenih radova.~~
- (13) **Naknadni radovi** su oni radovi koji nisu ugovoreni i nisu nužni za ispunjenje ugovora, a ~~naručitelj~~ **Naručitelj** zahtjeva da se izvedu, ~~Izvođač nije obavezan Naručitelju ponuditi izvođenje naknadnih radova ukoliko ti radovi remete realizaciju njegovih ugovornih obveza na način neprihvatljiv Izvođaču. O izvođenju naknadnih radova Naručitelj i Izvođač moraju postići prethodni dogovor u obliku kako je zaključen Ugovor o izvođenju radova.~~
- (14) **Podizvođač** je subjekt kojem je Izvođač ustupio dijelove svojih radova i ugovorom je vezan na Izvođača, neovisno što je Podizvođač sklopio ugovor pod nazivom izvođač. ~~Za sve učinjeno ili neučinjeno Podizvođača odgovoran je Izvođač. Za angažman Podizvođača, Izvođač nije dužan ishoditi suglasnost Naručitelja.~~
- (15) **Zajednica izvođača** je više Izvođača, koji međusobno uređenim odnosima ugovorno nastupaju prema Naručitelju ~~putem Nominiranog predstavnika Zajednice izvođača. U pravilu, ako drugačije nije uređeno Ugovorom o izvođenju radova, odgovornost izvođača unutar Zajednice izvođača je solidarna.~~
- (16) **Vrste cijena (jedinična, paušalna, režijska)**
- **Jedinična cijena** je cijena za jedinicu radova po komadu, mjeri ~~količine,- ili~~ vremenu, ~~ili drugoj jedinici mjere~~
 - **Paušalna cijena** je ukupna cijena za pojedine radove ili cijena za ukupne radove na građevini u jednom, ~~fiksnom~~ iznosu
 - **Režijska cijena** je cijena za jedinicu građevinskih radova obračunata prema opsegu vremena utrošenog za rad, ~~a obuhvaća sve direktne i indirektne troškove, iskazana je bez materijalnih troškova~~
- (17) **Garancije /jamstva**
- **Garancija za ozbiljnost ponude** je garancija za slučaj da ponuđač za vrijeme roka predviđenog za odabir Izvođača odustane od ponude ~~ili odustane od sklapanja ugovora, ili odustane od ugovora prije izdavanja čimdbene garancije (garancije za dobro izvršenje ugovora)~~
 - **Garancija za dobro izvršenje ugovora** je garancija za slučaj da Izvođač ~~povrijedi obveze preuzete u ugovoru~~ odustane od ugovora ili odbije izvesti ili ne izvede dio ugovorenih radova u ugovorenom roku ~~i kvaliteti~~
 - **Garancija za avans** je garancija Izvođača za uredno pravdanje primljenog avansa, ~~odnosno za povrat neiskorištenog avansa ako se za to steknu uvjeti~~
 - **Garancija za garantni rok** je garancija za slučaj da Izvođač ne ispuni svoje obveze iz garantnog roka za pojedine radove ili ne sanira nastale štete zbog njih
 - **Garancija plaćanja** je garancija za slučaj da Naručitelj ne plati svoju obvezu plaćanja ugovorenih radova ~~u ugovorenom roku ili roku koji mu je naknadno odobrio izvođač~~
- (18) **Rok građenja** je ~~vremenski period datum~~ ugovoren za dovršenje radova ili izvršenje ugovorenih obveza.
Kod navođenja dana ~~računaju izvršenja ugovora, od dana uvođenja u posao do roka građenja, računaju~~ se kalendarski dani
- (19) **Tehnička dokumentacija** je skup dozvola, elaborata, projekata i opisa koji jasno definiraju predmet radova i temeljem kojih je moguće pristupiti građenju ~~i sastavni je dio ugovora~~
- (20) **Nadzorni inženjer** je osoba koja prema ugovoru i posebnom zakonu provodi ~~stručni~~ nadzor građenja u ime Naručitelja
- (21) **Građevinska knjiga** je dokument koji vodi ~~i izrađuje~~ Izvođač, a u koju ~~se upisuje~~ ~~podaci~~ ~~podatke~~ o količinama stvarno izvedenih radova, ~~u ugovorenom odsječku vremena,~~ po stavkama iz troškovnika i

služi za obračun i naplatu radova. Sastavni dio građevinske knjige čine obračunski nacrti. Po potrebi, u građevinsku knjigu ucrtavaju se i odgovarajuće skice. Podatke za građevinsku knjigu zajednički izvedenih količina radova u ugovorenom odsječku vremena ovjerava Ovlaštena osoba Izvođača s upisanim datumom izrade i prihvaća Nadzorni inženjer s upisanim datumom prihvaćanja

(22) Dinamički plan radova je vremenski program izvođenja radova izrađen u skladu s rokom građenja, koji predlaže Izvođač a prihvaća Naručitelj ili osoba koju ovlasti. Na osnovu Dinamičkog plana radova, Izvođač izrađuje i predlaže Naručitelju i vremenske planove nižeg ranga za vremenske odsječke u skladu s ugovorom. U slučaju poremećaja u izvođenju radova, bez obzira čijom odgovornošću je nastao poremećaj, Izvođač je obavezan izraditi i predložiti Naručitelju Reviziju Dinamičkog plana radova na pregled i prihvaćanje.

II - SASTAVNI DIJELOVI UGOVORA 7.

svim grafičkim, računskim i opisnim priložima potrebnim za izvođenje radova koji su predmet ugovora, posebni i drugi uvjeti, koji su priloženi ugovoru i na koji se ugovor poziva. U slučaju proturječnosti između projekta i troškovnika, u svrhu izvedbe primjenjuje se projekt, a u svrhu obračuna primjenjuju se zahtjevi Naručitelja sadržani u ugovornomi troškovnici-troškovniku za pojedine vrste radova.

Količine radova u ugovornom troškovniku su planirane i građevinskom knjigom se utvrđuju stvarno izvedene količine predmetnih radova.

U slučaju sklapanja Ugovora po sustavu „Ključ u ruke“, ugovorene količine su orijentacione i smanjenje ili povećanje stvarno izvedenih količina predmetnih radova nemaju utjecaja na paušalno ugovorenu ukupnu vrijednost Ugovora.

8.

Dinamički plan radova je sastavni dio ugovora, ~~ako su ugovaratelji tako odredili. Dinamički plan radova ugovaratelji sporazumno utvrđuju.~~

Kršenje dinamičkog plana u pogledu međurokova, može biti osnova za raskid ugovora ili obračun ugovorne kazne samo u slučaju ako se to izričito ugovori.

Dokumentacija za izvođenje

9.

(1.) Obveza Naručitelja je Izvođaču predati iskolčenje glavnih osi građevine, kao i označene granice područja gradilišta koje se Izvođaču stavlja na ~~raspolaganje~~ raspolaganje, nadalje obveza je Naručitelja ~~postaviti potrebne~~ uputiti Izvođača na fiksne visinske kota-kote u neposrednoj blizini građevine, a na koje je vezana tehnička dokumentacija koja je sastavni dio Ugovora.

(2.) Izvođač kao mjerodavne preuzima sve geodetske snimke i iskolčenja kao i drugu dokumentaciju za izvođenje koja mu je Naručitelj predao

(3.) Prije početka radova, u sklopu izrade Dokumenta o uvođenju Izvođača u posao, treba napraviti bilješku, ukoliko je potrebno dokument obvezno unijeti podatke o stanju cesta i terena, vodotoka i instalacija, zatim građevinskih objekata na području izvođenja radova. Dokument o uvođenju Izvođača u posao potpisuju koju i Izvođač i Naručitelj. moraju potvrditi

III - PROUČAVANJE I IZMJENA TEHNIČKE DOKUMENTACIJE

10.

Izvođač je dužan pravodobno i detaljno proučiti tehničku dokumentaciju na temelju koje se izvode ugovoreni radovi i da od Naručitelja pravodobno zatraži objašnjenje o nedovoljno jasnim detaljima, ~~osim onog dijela tehničke dokumentacije koji je potvrđen od strane ovlaštenog revidenta.~~

Smatra se da je objašnjenje traženo ~~pravovremeno-pravodobno~~ ako je Naručitelju, prema okolnostima koje su od utjecaja, dano dovoljno vremena da može postupiti po zahtjevu a da ne nastane pomak u ugovorenom početku izvođenja predmetnih radova. zastoje u izvođenju radova. U traženju objašnjenja, Izvođač obvezno navodi rok u kojem mu Naručitelj mora dati primjeren odgovor, računat od datuma dostave traženja objašnjenja. Taj rok može biti kraći od dvadeset i osam dana samo u slučaju ako ga pisanim putem prihvati Naručitelj.

Naručitelj je dužan postupiti po zahtjevima Izvođača i da mu u ~~primjerenom-gornjem~~ roku i u pismenoj formi pruži traženo objašnjenje tehničke dokumentacije.

Naručitelj nije obavezan davati objašnjenja tehničke dokumentacije ako dokumentaciju izrađuje ili osigurava Izvođač.

Naručitelj je dužan ~~prije-prilikom početka izvođenja radova~~ izvođenja izvođača u posao, osigurati dostaviti mu izvedbeni projekt, osim ako to ugovorom nije izričito ugovorena obveza Izvođača. U slučaju propusta Naručitelja u ispunjenju obveze osiguranja izvedbene dokumentacije, primijenit će se izvedbeni projekt od strane Izvođača.

Commented [m5]: Brisati, ne može to stajati ako izrada izvedbenog projekta nije obveza Izvođača

Izmjena tehničke dokumentacije

11.

Izvođač nema pravo mijenjati tehničku dokumentaciju.

popoljšanja ili iz drugih razloga, Izvođač je dužan o tome pravodobno obavijestiti Naručitelja.

Ako uočeni nedostaci u tehničkoj dokumentaciji ugrožavaju sigurnost objekta, život ili zdravlje ljudi, promet ili susjedne objekte, Izvođač će do otklanjanja nedostataka obustaviti izvođenje radova i poduzeti mjere za otklanjanje nedostataka, što ne utječe na odgovornost projektanta i drugih sudionika u izradi tehničke dokumentacije.

12.

Naručitelj ima pravo mijenjati tehničku dokumentaciju na temelju koje se izvode radovi.

Ako se izmijeni tehnička dokumentacija, ~~mijenjaju se na~~ Izvođač ima pravo, na odgovarajući način zahtijevati izmjenu ugovorena-ugovorene cijene i roka za izvođenje radova i drugih ~~dijelovi-dijelova~~ ugovora na koje utječu izmjene tehničke dokumentacije.

Ako se izmjenom tehničke dokumentacije bitno mijenjaju uvjeti za izvršenje ugovora, Izvođač ima pravo tražiti izmjenu adekvatnih odredbi Ugovora, kao i odustati od ugovoraUgovora.

Troškovi izmjene tehničke dokumentacije

13.

~~Troškovi-Troškove~~ i naknadu štete koji su nastali izmjenom ili otklanjanjem nedostataka tehničke dokumentacije snosi Naručitelj.

Ako je tehničku dokumentaciju izradio ili osigurao Izvođač, troškove i naknadu štete koji su nastali otklanjanjem nedostataka dokumentacije snosi Izvođač.

Dokumentacija izvedenog stanja

14.

Dokumentacija izvedenog stanja su crteži i proračuni izvršenih izmjena i dopuna tehničke dokumentacije i stvarno izvedenih radova na temelju tih izmjena i dopuna. U dokumentaciju na temelju koje su izvedeni

radovi unosi se crtežom i opisom izvedeno stanje.

Dokumentaciju izvedenog stanja ~~Izvođač obvezno izrađuje Izvođač i, nakon ovjere po Nadzornom inženjeru,~~ predaje Naručitelju ~~po u roku do trideset dana po završetku primopredaji~~ radova, odnosno po raskidanju ugovora, ~~ako je ta obveza Izvođača ugovorena.~~

IV - Odstupanje od predmeta ugovora

15.

Izvođač je dužan izvesti ugovorene radove na način i u rokovima koji su određeni ugovorom, propisima i pravilima struke.

Ugovorenim radovima u smislu stavka 1 ove uzance smatraju se i viškovi radova.

Smatra se da su viškovi radova oni radovi koji su iste vrste kao radovi predviđeni troškovnikom, a izvedeni su u većoj količini od one predviđene troškovnikom.

16.

Izvođač je dužan po pisanom nalogu Naručitelja izvesti nepredviđene radove.

Iznimno od stavka 1 ove uzance, Izvođač može i bez prethodnog naloga Naručitelja izvesti nepredviđene radove koji su nužni za osiguranje stabilnosti objekta, nesmetanog tehnološkog tijeka radova i normalnog korištenja izgrađene građevine ili za sprječavanje nastanka štete, ako zbog hitnosti ili drugih opravdanih

razloga nema mogućnosti da za te radove prethodno osigura odobrenje Naručiitelja. Pri tome Izvođač može odstupiti od tehničke dokumentacije na temelju koje izvodi radove. U tom je slučaju Izvođač dužan bez odgađanja obavijestiti Naručiitelja o nepredviđenim radovima koje je izveo ili je njihovo izvođenje u tijeku i o razlozima koji su nepredviđene radove izazvali.

17.

Naručiitelj je dužan izvođenje nepredviđenih radova ustupiti Izvođaču, a trećoj osobi ih može ustupiti ako ih Izvođač odbije izvesti ili ih nije u mogućnosti uopće ili pravovremeno izvesti.

18.

Naručiitelj je dužan izvođenje naknadnih (izvanstroškovničkih) radova, prije ustupanja trećoj osobi, ponuditi Izvođaču.

Izvođač može izvođenje naknadnih radova prihvatiti ili odbiti.

~~Ukoliko Naručiitelj prihvati izvođenje izvanstroškovničkih radova vrijednosti veće od 5% ugovorenih radova, smatra se da su rokovi izvođenja troškovničkih radova produljeni za vrijeme koje je bilo potrebno za izvođenje izvanstroškovničkih radova, osim ako Naručiitelj ne dokaže da izvršenje izvanstroškovničkih radova nije imalo utjecaja na izvršenje troškovničkih radova.~~

U slučaju da Naručiitelj povjeri Izvođaču izvođenje nepredviđenih i/ili naknadnih radova, u sporazumu, ili dodatku Ugovoru, obvezni su utvrditi vrijednost tih radova u skladu s odredbama Ugovora, te kako predmetni radovi utječu na ugovoreni rok ili ugovorene među rokove, na način da potvrđuju ugovoreni rok ili ga mijenjaju.

Izvođač ima pravo na naknadu izvanstroškovničkih radova čak i ako nije sklopljen ugovor o građenju u pisanoj formi.

V - CIJENE

Određivanje cijene

19.

Cijene se određuju za jedinicu mjere radova koji su predmet ugovora (jedinična cijena), kao i u ukupnom iznosu za vrijednost cijelog objekta ili dijela objekta ili određenih radova.

Jedinična cijena utvrđuje se za jedinicu mjere pojedinih vrsta radova.

Jedinična cijena vrijedi i za viškove, odnosno manjkove radova kada se radi o ugovorenim vrstama radova, ako ne prelaze 10% od ugovorenih količina radova.

Jedinična cijena za izvanstroškovničke radove je uobičajena cijena koja se za tu vrstu radova ugovara.

Ako je izvedena količina radova manja za više od 10% ugovorenih količina pojedine stavke, povisit će se jedinična cijena te stavke, sukladno učešću troškova te stavke ~~na uređenje gradilišta te općih troškova gradilišta i poslovanja~~ indirektnim troškovima ako s tog naslova Naručiitelj i Izvođač nisu postigli sporazum o skraćenju roka.

U slučaju da Naručiitelj i Izvođač nisu Ugovorom utvrdili odnos indirektnih troškova i ukupno ugovorene cijene, primijeniti će se odredba da su indirektni troškovi na nivou 15% od ukupno ugovorene cijene.

Ako ~~je~~ izvedena količina radova prelazi 10% ugovorenih količina, tada se na zahtjev jedne od strana treba dogovoriti nova cijena vodeći računa o povećanim ili smanjenim troškovima i utjecaju na rok.

Izmjene cijene zbog promijenjenih okolnosti

20.

Svaki ugovaratelj ima pravo zahtijevati izmjenu ugovorene cijene u slučaju nastupanja promijenjenih

okolnosti koji utječu na visinu cijene.

Promijenjene okolnosti su okolnosti koje se u vrijeme sklapanja ugovora nisu mogle predvidjeti, a čije se nastupanje nije moglo izbjeći niti njihovo djelovanje otkloniti.

Promijenjene okolnosti su osobito:

- 1) mjere utvrđene aktima nadležnih tijela
- 2) promjena cijena materijala i usluga trećih osoba na tržištu
- 3) promjene minimalne plaće
- 4) uvjeti za izvođenje radova u zemlji ili vodi koji nisu predviđeni tehničkom dokumentacijom
- 5) produženje roka gradnje radi izvođenja nepredviđenih i naknadnih radova

21.

Zbog promjena cijena materijala i usluga trećih osoba na tržištu ugovaratelj može tražiti izmjenu cijene:

- 1) ako se cijene pojedinih materijala, odnosno usluga promjene za više od 5%, ili
- 2) ako ukupna promjena cijena svih materijala i usluga iznosi više od 3%, ili
- 3) ako ukupna promjena cijena materijala i usluga mijenja cijenu ugovorenih radova za više od 2%

22.

Izmjena ugovorene cijene po osnovi promjene minimalne plaće može se zahtijevati ako se minimalna plaća promjeni za više od 5%.

Promjena minimalne plaće utvrđuje se na temelju podataka nadležnog tijela.

23.

Ako su ispunjeni uvjeti za izmjenu ugovorene cijene zbog promijenjenih okolnosti, razlika u cijeni obuhvaća iznos koji prelazi postotke iz uzanci 21. i 22.

Utjecaj zakašnjenja na izmjenu cijene

24.

Ugovaratelj ne može zahtijevati izmjenu cijene zbog promijenjenih okolnosti koje su nastupile nakon isteka roka određenog za ispunjenje njegove obveze, osim ako je za zakašnjenje kriva druga ugovorna strana.

Iznimno od stavka 1 ove uzance, izmjena ugovorene cijene može se zahtijevati ako su u pitanju promijenjene okolnosti ~~koje bi nastupile i da je ugovorna obveza ispunjena u predviđenom roku unutar ugovorenog roka.~~

Utjecaj klauzule o nepromjenjivosti cijena

25.

Ako je ugovoreno da se cijena ne mijenja (fiksna cijena) zbog nastupanja promijenjenih okolnosti, izmjena ugovorene cijene se može zahtijevati ako se cijena zbog promijenjenih okolnosti poveća ili smanji za više od 5%.

U slučaju iz stavka 1 ove uzance može se zahtijevati samo razlika u cijeni koja prelazi 5%.

Utjecaj primljenog avansa na ugovorenu cijenu

26.

Ako je ugovoreno da se avans ili dio avansa daje izvođaču radi nabave materijala, Izvođač ne može zahtijevati izmjenu cijene zbog izmjene cijene materijala ukoliko je primljenim avansom mogao isključiti utjecaj izmjena cijena materijala na ugovorenu cijenu.

Utjecaj kvalitete materijala na ugovorenu cijenu

27.

Naručitelj koji je primio izvedene radove ima pravo na razmjerno smanjenje cijena ako kvaliteta upotrijebljenog materijala ili izvedenih radova bude ispod ugovorenog. Pravo na razmjerno smanjenje cijene Naručitelj ima ukoliko je to posljedica odstupanja Izvođača od tehničke dokumentacije bez suglasnosti Naručitelja. Iznos umanjenja cijene utvrđuje se ~~sporazumno~~ prema kriterijima koji su obvezni sastavni dio Ugovora između Naručitelja i Izvođača.

Utjecaj više i manje radova i nepredviđenih radova na cijenu određenu u ukupnom iznosu

28.

Cijena određena u ukupnom iznosu (paušalna cijena) ne mijenja se zbog stvarno izvedenih više ili manje radova, ali ne uključuje eventualne nepredviđene i naknadne radove.

Utjecaj klauzule „ključ u ruke“

29.

Odredba u ~~ugovoru~~ Ugovoru „ključ u ruke“ i slični izrazi znače da ugovorena cijena radova utvrđenih projektom, obuhvaća i vrijednost svih nepredviđenih radova i viškova radova i da je isključen utjecaj manjkova radova na ugovorenu cijenu.

Odredba "ključ u ruke" ne isključuje izmjenu ugovorene cijene zbog nastupanja promijenjenih okolnosti i plaćanja naknadnih radova.

Cijena naknadnih radova

30.

Ugovorena cijena ne obuhvaća vrijednost naknadnih radova.

Cijena naknadnih radova određuje se ~~Ugovorom~~ od dodatkom Ugovoru o izvođenju naknadnih radova.

Ugovorena cijena ne obuhvaća vrijednost naknadnih radova. Ako cijena naknadnih radova nije utvrđena dodatkom ~~ugovora~~ Ugovora, primjenjuje se uobičajena cijena na tržištu.

Ako Naručitelj zahtjeva od Izvođača za izvedbu naknadnih radova i izradu nacrtu, proračuna ili drugih tehničkih podloga koje Izvođač prema ugovoru ne mora pribaviti, tada Naručitelj snosi taj trošak.

VI - ROKOVI ZA IZVOĐENJE RADOVA

31.

Pod rokovima za izvođenje radova, u smislu ovih uzanci, podrazumijeva se ukupno ugovoreni rok, dok se rokovi za izvršenje pojedinih faza radova podrazumijevaju kao ugovoreni rokovi samo ukoliko su na taj način predviđeni ugovorom o građenju i uz određenje pravnih posljedica za kašnjenje po takvim rokovima.

32.

Rok za izvođenje radova teče od uvođenja Izvođača u posao, ~~ukoliko nije drukčije ugovoreno.~~

33.

Ako Izvođač ne započne radove u roku koji je određen ugovorom, odnosno odmah po uvođenju u posao, Naručitelj će mu ostaviti naknadni primjereni rok za započinjanje radova.

Novi, odobreni rok početka izvođenja radova ne znači i promjenu ugovorenog roka, ili bilo koje odredbe Ugovora, te je Izvođač obavezan izraditi i predložiti Naručitelju na prihvaćanje revidiranu dinamiku izvođenja radova s nepromijenjenim ugovorenim rokom.

Ako Izvođač ni u roku iz stavka 1 ove ~~uzance~~ **Uzance** ne započne izvođenje radova, Naručitelj može raskinuti ugovor i zahtijevati od izvođača naknadu štete, u slučaju kad je rok ugovoren kao raskidni razlog ili bitan element ugovora.

Mjere za ubrzanje radova

34.

Ako postoji opravdana sumnja da će radovi biti izvedeni u ugovorenom roku, Naručitelj ima pravo zatražiti od izvođača da poduzme potrebne mjere kojima će osigurati odgovarajuće ubrzanje radova i njihovo usklađivanje s ugovorenim ~~terminskim planom građenja~~ **rokom**.

Koordiniranje radova

35.

Ako je Naručitelj ustupio izvođenje radova dvojici ili većem broju izvođača na istom objektu, dužan je koordinirati rad tih Izvođača u pogledu rokova za izvršenje tih radova.

Ako Naručitelj ne koordinira rad više Izvođača na način koji bi omogućio ~~Izvođaču~~ **izvođačima** izvršenje ugovora u predviđenom roku, to može biti razlog za produljenje roka i/ili naknadu štete na teret Naručitelja.

Produljenje rokova

36.

Izvođač ima pravo zahtijevati produljenje roka za izvođenje radova u slučaju u kojemu je zbog promijenjenih okolnosti ili neispunjavanja obveza Naručitelja bio spriječen započeti i/ili izvoditi radove i/ili je izvodio radove smanjenim intenzitetom u dijelu radova na kritičnom putu, sve u odnosu na ugovorom planiranu dinamiku izvođenja radova.

Produljenje roka određuje se prema trajanju smetnje u smislu stavka 1 ove uzance, s tim što se rok produljuje i za vrijeme potrebno za ponovno otpočinjanje radova i za eventualno pomicanje radova u nepovoljnije godišnje doba.

Ako je Naručitelj odgovoran za razloge produljenja rokova, Izvođač ima pravo na naknadu troškova produženog građenja i ostalih dokazanih troškova.

Kao razlozi, zbog kojih se, u smislu stavka 1 ove ~~uzance~~ **Uzance**, može zahtijevati produljenje rokova, smatraju se osobito:

- 1) prirodni događaji (požar, poplava, potres, izuzetno loše vrijeme neubičajeno za godišnje doba i za mjesto na kome se radovi izvode i sl.)
- 2) mjere predviđene aktima nadležnih tijela
- 3) uvjeti za izvođenje radova u zemlji ili u vodi, koji nisu predviđeni tehničkom dokumentacijom
- 4) zakašnjenje uvođenja Izvođača u posao
- 5) postupci Naručitelja iz uzance 35. (koordiniranje radova) i 66. (slučajevi obustave)
- 6) zakašnjenje u isporuci opreme, ukoliko opremu nabavlja Naručitelj ili je isporučuje osoba ~~koja~~ **koju** je Naručitelj odredio
- 7) izvanstroškovnički radovi za koje Izvođač prilikom zaključivanja ugovora nije znao, niti je mogao znati da se moraju izvesti
- 8) viškovi radova preko 10% od ugovorenih količina radova
- 9) izmjene i dopune glavnog projekta tijekom izvođenja ili kašnjenje Naručitelja s dostavom izvedbenog projekta mimo roka koji je usuglasio s Izvođačem.

Zakašnjenje Izvođača

37.

Izvođač ne može zahtijevati produljenje roka zbog promijenjenih okolnosti koje su nastupile nakon isteka roka za izvođenje radova na koje bi Izvođač imao pravo.

Iznimno od stavka 1 ove uzance, Izvođač može zahtijevati produljenje roka za izvođenje radova ukoliko su u pitanju promijenjene okolnosti koje bi nastupile i da su radovi izvedeni u predviđenom roku.

Commented [m6]: Rečeno ranije

Podnošenje zahtjeva za produženje roka

38.

Izvođač je dužan zahtjev za produženje roka podnijeti Naručitelju čim sazna za razlog zbog kojega se rok može produžiti, a ne kasnije od dvadeset i osam dana od nastanka okolnosti koje uzrokuju produljenje roka.-

Propuštanjem očitovanja od strane Naručitelja u roku daljnjih dvadeset i osam dana od prijema zahtjeva /ili odbijanje zahtjeva Izvođača za produženje roka ne smatra se da je takav zahtjev podnesen neosnovano te se u tom slučaju smatra da je to pitanje ostalo sporno među ugovornim stranama.

Ukoliko Izvođač, iz opravdanih razloga, u prednjem roku, nije u mogućnosti ispostaviti zahtjev za produženje roka, zatražit će od Naručitelja odobrenje za produljenje roka dostave zahtjeva. Izvođač nema pravo tražiti novi rok koji će u ukupnosti biti pedeset i osam dana od nastanka okolnosti koje uzrokuju produljenje roka.

VII - UVOĐENJE IZVOĐAČA U POSAO

39.

Pod uvođenjem Izvođača u posao podrazumijeva se ispunjenje onih obveza Naručitelja bez čijeg prethodnog ispunjena faktički nije moguće ili pravno nije dozvoljeno započinjanje radova u skladu s ugovorenom dinamikom izvođenja radova..

Uvođenje Izvođača u posao obuhvaća osobito:

- 1) predaju gradilišta, pod kojom se, ovisno od predmeta ugovora, podrazumijeva:
 - Osiguranje i predaja Izvođaču parcele ili dijela parcele na kojoj će se izvoditi ugovoreni radovi, s obilježenim linijama, osima i visinskim točkama
- 2) predaju Izvođaču tehničke dokumentacije za izvođenje radova u ~~potrebnom najmanje četiri broju printana~~ primjeraka. Naručitelj i Izvođač mogu ugovoriti dostavu dokumentacije u digitalnom obliku.
- 3) predaju Izvođaču zakonom propisanih dozvola za izvođenje radova

Ako nije drugačije ugovoreno, Naručitelj mora Izvođaču dati na korištenje ili sukorištenje bez naknade:

- a) potrebni radni prostor na gradilištu
- b) postojeće pristupne puteve
- c) priključke za vodu i energente

Troškove utroška energenata i mjernih uređaja snosi Izvođač, a više ~~Izvođača-izvođača~~ dijeli troškove.

O uvođenju Izvođača u posao sastavlja se obostrano potpisani zapisnik, a ~~i/ili se~~ činjenica uvođenja u posao konstatira se u građevinskom dnevniku.

Prije uvođenja u posao treba napraviti bilješku o stanju cesta i terena, vodotokova i instalacija, građevinskih objekata u zoni gradnje, koju Naručitelj i Izvođač obostrano potpisuju.

Commented [m7]: Brisati, rečeno ranije

40.

Izvođač se uvodi u posao u roku koji je određen ugovorom.

Ako Naručitelj ne uvede izvođača u posao u ugovorenom ili primjerenom roku, Izvođač će mu odrediti naknadni rok za ispunjenje te obveze.

Ako Naručitelj ni u roku iz stavka 2 ove uzance ne uvede Izvođača u posao, Izvođač može raskinuti ugovor.

Ako Izvođač ne prihvati uvođenje u posao, sukladno članku 38., Naručitelj može odrediti novi rok ili raskinuti ugovor.

41.

Rok za uvođenje Izvođača u posao produljuje se ako je uredno ispunjenje obveze jedne od ugovornih strana onemogućeno razlozima koji su ovim ~~uzancama~~ Uzancama ili ~~ugovorom~~ Ugovorom predviđeni za produljenje roka. Produljenje roka iznosi onoliko vremena koliko je trajalo djelovanje tih razloga.

VIII - USTUPANJE RADOVA TREĆOJ OSOBI

42.

Izvođač može izvođenje pojedinih ugovorenih radova ustupiti trećoj osobi - Podizvođaču. Izvođač je pri ustupanju pojedinih ugovorenih radova dužan upoznati Podizvođača s odredbama ugovora s Naručiteljem, u dijelu koji će se na odgovarajući način primjenjivati i na Podizvođača, posebice projekt i tehničke specifikacije, rokovi izvođenja, način obračuna radova i rokovi plaćanja, jamstva za dobro izvršenje i garantni rok i dr., ~~ako iste nisu drukčije uređene ugovorom Izvođača i Podizvođača~~. U slučaju prijepora smatrati će se da je Podizvođač bio upoznat i prihvatio ugovorene uvjete između Izvođača i Naručitelja, koji su do tada utvrđeni.

Podizvođač je dužan pri izvođenju svojih radova provoditi zakone i propise iz područja rada, zaštite na radu, zaštite od požara, zaštite okoliša, kao i druge važeće zakone i propise, te organizirati i osigurati rad tako da njegovi radnici pri izvođenju radova ne ugrožavaju svoj život i zdravlje, kao i radnika drugih ~~Izvođača~~ izvođača na gradilištu, te je dužan odmah po uvođenju u posao osigurati na gradilištu potrebnu dokumentaciju i osposobljene radnike.

43.

U slučaju ako Podizvođač kasni s izvedbom svojih radova ili s nabavkom materijala i opreme u odnosu na terminski plan ili druge utvrđene rokove te postane nedvojbeno da neće moći izvesti svoje radove u roku ili ako nesolidno izvodi radove, uzrokuje oštećenja na radovima drugih Izvođača na gradilištu, ne ispunjava ugovorne obaveze zaštite na radu i od požara i sl., Izvođač ima pravo raskinuti ugovor s Podizvođačem ili izuzeti dio ugovorenih radova te iste povjeriti drugom Podizvođaču.

Izvođač to priopćava Podizvođaču 3 (tri) dana unaprijed, a nakon toga Izvođač i Podizvođač dužni su zapisnički izvršiti primopredaju do tada izvedenih radova.

U slučaju ako Podizvođač ne želi potpisati zapisnik iz prethodnog stavka svaka strana je ovlaštena obračun i primopredaju radova utvrditi samostalno, ~~putem sudske vještaka za tu vrstu radova ili na drugi odgovarajući način~~ i o tome obavijestiti drugu stranu.

Danom obavijesti o uvođenju drugog Podizvođača, materijal i proizvodi koje je Podizvođač već isporučio ili ugradio na gradilištu, prelaze u posjed Izvođača, a Izvođač će isti platiti Podizvođaču. U slučaju ako Izvođaču neugrađeni materijal ili proizvodi nisu potrebni, Podizvođač ih mora primiti natrag.

44.

U slučaju ako se ustupanje vrši uz suglasnost Naručitelja ili povodom njegova zahtjeva (Imenovani podizvođač), Podizvođač jamči direktno Naručitelju za svoje radove, te na zahtjev Izvođača ili Naručitelja mora o svom trošku otkloniti sve nedostatke na svojim radovima i predati Naručitelju odgovarajuća jamstva (za dobro izvršenje ugovora, za jamstveni rok).

U slučaju Imenovanog podizvođača. Naručitelj preuzima obvezu koordinacije radova kao da je u pitanju drugi izvođač kao i direktno plaćanje radova koje je izveo Imenovani podizvođač.

Izvođač se obvezuje ispostavljene mjesečne privremene situacije i okončanu situaciju Podizvođača ovjeriti i isplatiti pod uvjetom da su ti radovi po obimu i kvaliteti ovjereni i isplaćeni u situaciji Izvođača koja je ispostavljena Naručitelju. Podizvođač ne može steći više prava ili povoljnije odnose prema Izvođaču od onoga što je Izvođač ostvario prema Naručitelju. Podizvođač ne može svoja potraživanja prema Izvođaču prenijeti na treće pravne ili fizičke osobe bez pismene suglasnosti Izvođača. U slučaju da Naručitelj ne plati radove koje je izveo Podizvođač, Izvođač i Podizvođač dužni su zajedno voditi prema Naručitelju postupak naplate tražbina Podizvođača.

U slučaju da Izvođač zapadne u poslovne teškoće (blokada računa ili podnošenje prijedloga za otvaranje stečaja ili sl.), Podizvođač može zahtijevati od Naručitelja da mu namiri dospjele i neplaćene tražbine za radove na teret iznosa koji u tom času duguje Izvođaču te da nadalje za Podizvođačeve radove vrši izravna plaćanja Podizvođaču.

U slučaju da Naručitelj dio radova neposredno ugovori s Podizvođačem, dužan je osigurati da Podizvođač podmiri Izvođaču razmjerni dio zajedničkih troškova gradilišta.

Primopredaja izvedenih radova između Izvođača i Podizvođača vrši se bez odlaganja, nakon uspješno obavljenog pregleda i primopredaje radova između Izvođača i Naručitelja.

Odredbes iz prethodnih stavaka ove uzance primijenjuju se ako nije drukčije ugovoreno između Izvođača i Podizvođača.

IX - UGOVORNA KAZNA

45.

Ako je ugovorom predviđena ugovorna kazna, a nije određeno u kojim slučajevima se plaća, smatra se da je kazna ugovorena za slučaj zakašnjenja ispunjenja ugovornih obveza.

Neznatni nedostaci ili neznatno neispunjenje ugovora ~~koje ne sprječava funkcionalnu uporabu~~ određeni u skladu s ugovorenim kriterijima ne mogu se smatrati razlogom za zakašnjenje ispunjenja ugovornih obveza.

Visina ugovorne kazne

46.

Ugovorna kazna iznosi 1‰ (1 promil) od ukupne ugovorene cijene radova za svaki dan zakašnjenja ako se radovi ne završe u ugovorenom ili sporazumno produljenom roku, s tim što iznos tako određene ugovorne kazne ne može prijeći 510% od ukupne cijene radova.

Osnovica za obračunavanje ugovorne kazne

47.

U ukupnu ugovorenu cijenu radova kao osnovicu za obračunavanje ugovorne kazne ne ulazi vrijednost ranije završenog dijela radova, koji ma Naručitelj stječe ~~predstavlja~~ ekonomsko-tehničku cjelinu ~~i kao takav~~ koja se može samostalno koristiti.

Rok do kojeg se obračunava ugovorna kazna

48.

Ugovorna kazna se obračunava do dana završetka radova neovisno od dana primopredaje radova, odnosno do dana završetka dijela radova koji predstavlja ekonomsko-tehničku cjelinu i može se samostalno koristiti.

Zahtjev za ostvarivanje prava na ugovornu kaznu

49.

Zahtjev za ostvarivanje prava na ugovornu kaznu mora podnijeti bez odlaganja drugoj strani kad se steknu razlozi, a najkasnije do završetka radova koji se upisuje u građevinski dnevnik ili na drugi način uređen među stranama.

50.

Ako se ugovorna kazna obračunava po danima, onda se računaju ~~samo radni~~ kalendarski dani.

Oslobođenje izvođača od plaćanja ugovorne kazne

51.

Izvođač se oslobađa od plaćanja ugovorne kazne ako je do zakašnjenja došlo zbog uzroka za ~~koji koje~~ nije odgovoran.

Privremene i konačne situacije

52.

Izvedeni radovi plaćaju se na temelju privremenih situacija i okončane situacije.

Vrijeme plaćanja avansa

53.

Ako je ugovoren avans, a nije određen rok isplate, avans se plaća prije početka izvođenja ugovorenih radova.

Obračunavanje avansa

54.

Primljeni avans ~~odbija koristi se za plaćanje izvedenih radova od privremenih privremenim i okončane okončanom situacije situacijom~~ srazmjerno postotku učešća avansa u odnosu na ugovorenu vrijednost radova.

Nepredviđeni i naknadni radovi se ne naplaćuju iz avansa.

Ispostavljanje situacije

55.

Privremene situacije i okončana situacija ispostavljaju se na temelju izvedenih količina ugovorenih radova i ugovorenih cijena, ako ugovorne strane nisu ugovorile plaćanje prema financijskom planu.

Situacijama se prikazuju radovi na način i po specifikaciji koja je u ugovornoj dokumentaciji, a, u pravilu, na osnovu prihvaćenog obračuna u građevinskoj knjizi.

56.

Privremene situacije ispostavlja Izvođač za razdoblje od mjesec dana.

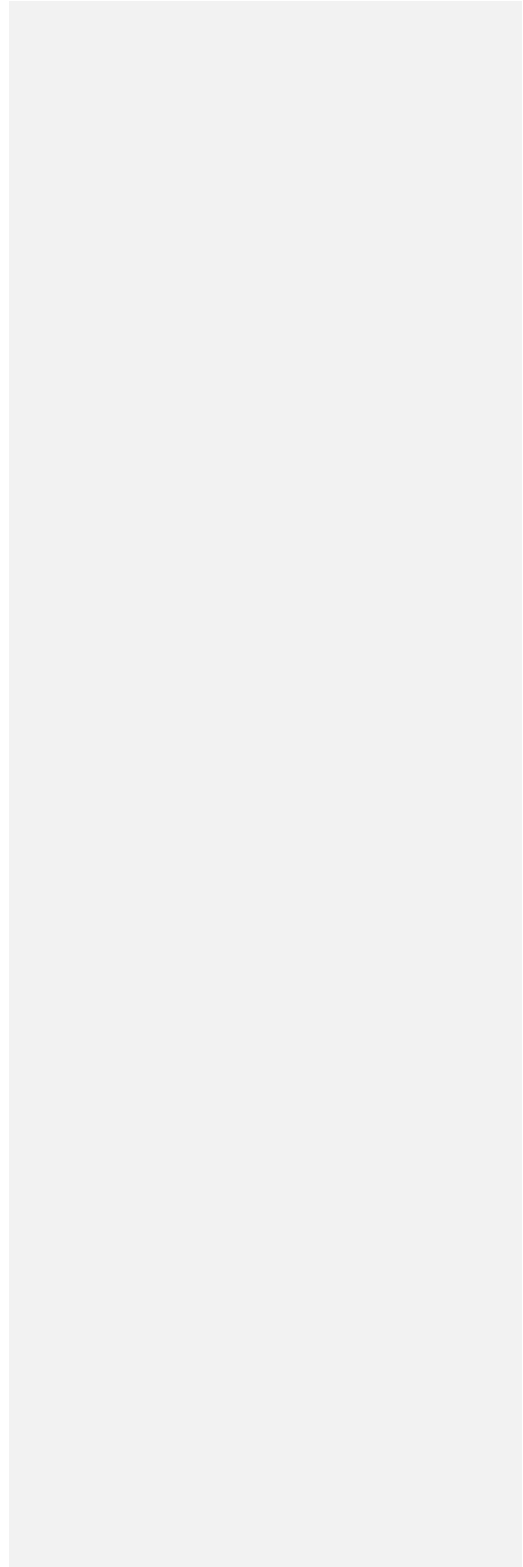
Privremena situacija dostavlja se Naručitelju u ~~primjerenom~~ roku do petnaest dana po isteku razdoblja na ~~koji~~ koje se situacija odnosi.

Okončanu situaciju Izvođač sastavlja i podnosi na isplatu po izvršenoj primopredaji izvedenih radova.

Privremene situacije i okončana situacija sadrže podatke o količinama i cijenama izvedenih radova, ukupnoj vrijednosti izvedenih radova, ranije isplaćenim iznosima i iznosu koji treba platiti na temelju ispostavljene situacije.

Isplata na temelju situacije

57.

Privremene i okončanu situaciju Naručitelj je dužan ovjeriti u roku ~~8-15~~ (~~osam~~~~petnaest~~) dana od urednog primitka, a platiti u roku ~~od do +5-30~~ dana od dana ovjere.

Ako Naručitelj ospori dio primljene situacije, nesporni iznos plaća u roku iz stavka 1 ove ~~uzance~~ **Uzance**.

Ako Naručitelj nije u roku za ovjeru niti osporio niti ovjerio situaciju, smatrat će se da je ista ovjerena i naplativa.

58.

Naručitelj može privremene situacije osporavati glede cijene, količine i vrste izvedenih radova.

O spornom iznosu i razlozima osporavanja Naručitelj je dužan obavijestiti Izvođača u roku određenom za ovjeru situacije.

Ovjerom građevinske knjige ovjerava se količina izvedenih radova i ista se ne može naknadno osporavati.

59.

Radovi se plaćaju po satu samo onda ako su kao takvi izričito odobreni ili ugovoreni prije početka tih radova.

Zadržavanje dijela cijene

60.

Naručitelj ima pravo privremeno zadržati razmjerni dio cijene za otklanjanje nedostataka obostrano utvrđenih prilikom primopredaje radova najviše do 5% vrijednosti radova, samo i jedino ako ~~ugovorom~~ **Ugovorom** nije predviđeno neko drugo sredstvo osiguranja.

61.

Ako je ~~ugovorom~~ **Ugovorom** određeno da će Naručitelj zadržati dio cijene kao osiguranje za otklanjanje nedostataka, a nije određeno kojih nedostataka, smatra se da se zadržanim iznosom osigurava otklanjanje nedostataka utvrđenih prilikom primopredaje radova. Ako bi uklanjanje nedostataka koji ne priječe funkcionalnost građevine zahtjevali razmjerno visoke troškove, ugovarači su dužni sporazumjeti se o vrijednosti trajnog odbitka s naslova nedostatka koji nije ekonomično otkloniti.

62.

Zadržani dio cijene Naručitelj može upotrijebiti za otklanjanje obostrano utvrđenih nedostataka na izvedenim radovima ako Izvođač na pismeni poziv Naručitelja ne otkloni te nedostatke u primjerenom roku.

Ako je temeljem ugovora Izvođač predao Naručitelju garanciju banke ili neko drugo sredstvo osiguranja kao osiguranje za otklanjanje nedostataka, Naručitelj nema pravo na zadržavanje dijela cijene radova.

63.

Zadržani iznos, odnosno njegov neutrošeni dio, Naručitelj isplaćuje Izvođaču u roku ~~od do~~ 8 dana od dana isteka ugovorenog garantnog roka ili predaje drugog sredstva osiguranja.

64.

Naručitelj je ovlašten, uz prethodnu suglasnost Izvođača, izvršiti plaćanja njegovim Podizvođačima.

Obračun radova

65.

Izvođač mora obračunati svoje radove tako da je Naručitelju moguće ispitati količinu, vrstu i opseg radova.

Izračunima količina koji su potrebni kao dokaz količine, vrste i opsega radova ~~može-mora~~ se priložiti dokaznica mjera, nacrti i drugi dokazi.

Građevinska knjiga služi za izračun izvedenih količina, vrste i opsega radova, u svrhu da ~~nadzorni~~-Nadzorni inženjer ovjeri ili obrazloženo ospori partikularni obračun stavke ~~građevinske knjige~~troškovnika u građevinskoj knjizi za premetni obračunski period.

X - PRIVREMENO OBUSTAVLJANJE IZVOĐENJA RADOVA

Slučajevi u kojima se radovi mogu obustaviti

66.

Izvođač ima pravo privremeno obustaviti izvođenje radova ako je postupcima Naručitelja spriječen izvoditi radove.

U slučaju da ~~ni~~ je zbog tih postupaka izvođenje radova znatno otežano, Izvođač ima pravo na smanjenje intenziteta izvođenja radova.

Postupcima Naručitelja u smislu odredbe stavka 1 ove uzance naročito se smatraju neispunjenje ili neuredno ispunjenje njegovih obveza kao što su otklanjanje nedostataka u tehničkoj dokumentaciji na temelju koje se izvode radovi, isplata avansa i isplata privremene situacije, isplata naknade za izvantroškovničke radove.

Izvođač može obustaviti radove zbog neispunjenja obveze ~~naručitelja~~-Naručitelja tek nakon isteka primjerenog roka koji je ostavio Naručitelju za ispunjenje obveze.

Nastavljanje obustavljenih radova

67.

Izvođač je dužan nastaviti izvođenje radova po prestanku smetnje zbog koje su radovi obustavljeni.

Zaštita obustavljenih radova

68.

U slučaju obustavljanja radova Izvođač je dužan već izvedene radove zaštititi od propadanja poduzimanjem ~~samo~~ mjera zaštite koje su nužne. Uz to je dužan nastojati da troškovi u vezi s tim budu što manji.

Troškove zaštite izvedenih radova i ostale izdatke koje je Izvođač imao u vezi s tim, snosi Naručitelj. Izvođač te troškove i izdatke snosi samo u slučaju u kome je isti odgovoran za obustavu radova.

Naknada štete

69.

Ugovaratelj koji je odgovoran za obustavu radova dužan je drugom ugovaratelju naknaditi štetu koju je pretrpio zbog obustavljanja radova. Naknada štete obuhvaća i izgublenu dobit.

Ako je Naručitelj odgovoran za razloge obustave radova, Izvođač ima pravo na naknadu troškova produženog građenja i ostalih dokazanih troškova.

Ako se izvođenje prekida na predvidivo dulje vrijeme i da izvođenje radova nije trajno omogućeno, tada se izvedeni radovi obračunavaju prema ugovornim cijenama i osim toga plaćaju se troškovi koji su već nastali Izvođaču i koji su obuhvaćeni ugovornim cijenama za neizvedene dijelove radova.

Obavijest

70.

Izvođač će odmah, ili ~~u primjerenom roku~~ roku određenom ovim Uzancama, pisanim putem obavijestiti Naručiitelja o nastupu okolnosti koje onemogućavaju ili otežavaju izvođenje radova, o obustavi radova, o mjerama koje poduzima za zaštitu izvedenih radova i o nastavljanju radova po prestanku smetnji zbog kojih je izvođenje radova obustavljeno.

XI - KVALITETA RADOVA I MATERIJALA

Pravilnost tehničkih rješenja

71.

Izvođač će, suglasno pravilima struke, ispitati pravilnost tehničkih rješenja u tehničkoj dokumentaciji, ~~osim tehničkih rješenja u tehničkoj dokumentaciji koja je potvrđena po ovlaštenom revidentu.~~

Kvaliteta materijala

72.

Izvođač je dužan u objekt ugraditi materijal i opremu koji odgovaraju propisanoj i/ili ugovorenoj kvaliteti. Ako je potrebno, Izvođač je dužan izvršiti odgovarajuće ispitivanje materijala.

Ako metode ispitivanja materijala nisu određeni tehničkom dokumentacijom ili tehničkim propisima, određuje ih Izvođač.

Troškove ispitivanja materijala snosi Izvođač, osim ako nije drugačije ugovoreno.

73.

Izvođač će upozoriti Naručiitelja na uočene ili utvrđene nedostatke materijala i opreme koji su predviđeni tehničkom dokumentacijom te materijala i opreme koje je Naručiitelj nabavio ili izabrao.

Materijal i opremu iz stavka 1 ove uzance Izvođač može ugraditi samo ako Naručiitelj ~~i/ili nadzorni-Nadzorni~~ inženjer, pošto ga je Izvođač upozorio na nedostatke, zahtijeva da se ugrade i ako ugrađivanje tog materijala i opreme ne ugrožava stabilnost objekta, živote ljudi, susjedne objekte, promet i okoliš.

U slučaju kad Naručiitelj ~~i/ili nadzorni-Nadzorni~~ inženjer odobri izvedene radove iz gornjeg stavka, smatra se da su prestale obveze Izvođača za otklanjanje nedostataka u odnosu na te radove.

74.

Izvođač je odgovoran za uporabu materijala i opreme koji ne odgovaraju ugovorenom ili propisanom kvalitetu, osim u slučaju iz stavka 2 i 3 prethodne uzance.

Posljedice nekvalitetnog rada i materijala

75.

Ako Izvođač ne izvodi radove po ugovorenoj tehničkoj dokumentaciji, tehničkim propisima i standardima, Naručiitelj ima pravo zahtijevati obustavljanje daljnjeg izvođenja radova, odnosno zahtijevati izvođenje u skladu s ugovorenim kvalitetom.

Kontrola kvalitete

76.

Izvođač je dužan pružiti dokaze o kvaliteti ~~upotrijebljenog~~ materijala i opreme koje planira ugraditi i-te izvedenih radova te gdje je to shodno tehničkim uvjetima i pravilima struke te da naručiitelju-Naručiitelju omogućiti kontrolu.

Troškove kontrole snosi Naručiitelj.

77.

Sve kontrole Izvođača i Naručitelja upisuju se u građevinski dnevnik ili se evidentiraju na drugi način.

U slučaju nesuglasnosti u nalazima kontrole Izvođača i kontrole Naručitelja, izvršit će se zajednička naknadna kontrola. Troškovi zajedničke naknadne kontrole padaju na teret ugovaratelja čiji nalaz nije potvrđen.

Otklanjanje nedostataka

78.

Ako Izvođač ne otkloni u primjerenom roku nedostatke koji su obostrano utvrđeni prilikom primopredaje izvedenih radova, Naručitelj može, na teret Izvođača, otklanjanje nedostataka ustupiti trećoj osobi. Pri tom je Naručitelj dužan postupati kao dobar gospodarstvenik.

XII - GARANCIJA ZA IZVOĐENJE I KVALITETU IZVEDENIH RADOVA

Sadržaj garancije

79.

Izvođač garantira da su u vrijeme primopredaje radovi izvedeni sukladno ugovoru, propisima i pravilima struke.

Ako je Ugovorom predviđena institucija zadržanog plaćanja iz točke 60 do 63, Naručitelj ima pravo zahtijevati, a Izvođač mu mora na njegov zahtjev, prije uvođenja u posao, uručiti Činidbenu garanciju za dobro izvršenje posla prvoklasne banke, naplative na prvi, neotklonjiv poziv na iznos 10,00 % od ukupno ugovorene vrijednosti radova koje treba izvesti.

Ova garancija ne zamjenjuje instituciju zadržanog plaćanja i izdaje se s ciljem da se zaštiti Naručitelj u slučaju da Izvođač, jednostranom odlukom ne izvede ili odbije izvesti neke radove, ili napusti gradilište prije okončanja radova mimo odgovornosti Naručitelja.

Ova garancija je naplativa i u slučaju da je Izvođač plaćen za izvedene radove podizvođača, a istima nije u ponovno mu danom novom roku platio vrijednost po njima izvedenih radova.

Ukoliko nastupi slučaj iz prethodnog stavka, Naručitelj je obvezan iz tako naplaćene garancije isplatiti podizvođačima potraživanja koja su imali prema Izvođaču.

Tijekom izvođenja radova, Izvođač ima pravo ako je radove izvodio u kvaliteti i roku zahtijevanom Ugovorom na smanjenje Činidbene garancije i to:

- nakon što je izveo 50 % ugovorenih radova, postojeću garanciju može zamijeniti novom na iznos 8,00 % od ukupno ugovorene cijene.
- Nakon što je izveo 75 % ugovorenih radova, postojeću garanciju može zamijeniti novom na iznos 5,00 % od ukupno ugovorene cijene.

Po izvršenoj primopredaji izvedenih radova/izgrađene građevine, Izvođač ima pravo Činidbenu garanciju zamijeniti Garancijom za otklanjanje skrivenih nedostatak u garantom roku.

Obavijest o nedostacima

80.

Naručitelj je dužan o primijećenim nedostacima obavijestiti Izvođača bez odgode.

Garantni rok

Formatted: Bulleted + Level: 1 + Aligned at: 0,78 cm + Indent at: 1,29 cm

81.

Garantni rok za kvalitetu izvedenih radova iznosi minimum dvije godine od primopredaje, ~~ako~~ ugovorom ~~ih~~ ~~propisima nije može biti i drukčije određeno i duži.~~

Garantni rok se odnosi na period u kojem je Izvođač, po prvom pozivu Naručitelja, obvezan pristupiti otklanjanju i otkloniti skrivene nedostatke.

Garantni rok počinje teći od datuma do kojeg je Izvođač otklonio sve prethodno uočene nedostatke kojih otklanjanje je u pisanoj formi zahtijevao Naručitelj.

U slučaju otklanjanja skrivenih nedostataka, garantni rok se ne produžuje. Otklanjanje skrivenih nedostataka Izvođač je obvezan izvesti o svom trošku, bez prava na potraživanje bilo kakve naknade s tog naslova od Naručitelja.

Ako stranke ugovore obvezu Izvođača na predaju garancije banke ili zadržavanje dijela cijene kao jamstva za otklanjanje nedostataka u garantnom roku, a iznos garancije ugovorom nije utvrđen, smatra se da garancija iznosi 5% vrijednosti izvedenih radova na rok od dvije godine.

Ugovorne strane ukoliko ugovaraju garanciju banke kao sredstvo osiguranja, ako ugovorom nije drugačije određeno, smatra se da se radi o garanciji na opravdani i dokumentirani poziv za plaćanje.

U slučaju spora oko osnova ili iznosa ~~koji~~ naplate na teret garancije ista neće biti naplaćena do okončanja spora, čak i ako je ista podnesena na naplatu, uz uvjet da nalogodavac ishodi produženje važenja garancije za sve vrijeme trajanja spora.

Prednja odredba se ne odnosi na slučaj kada Izvođač odbije postupiti po zahtjevu Naručitelja za otklanjanje skrivenog nedostatka koji je uvidom Naručitelja postao vidljiv.

82.

Garantni rok počinje teći od primopredaje objekta ili dijela objekta na kome su izvedeni radovi, a ako je korištenje objekta ili dijela objekta počelo prije primopredaje - od početka korištenja, odnosno od datuma do kojeg je Izvođač otklonio sve prethodno uočene nedostatke kojih otklanjanje je zahtijevao Naručitelj.

Garancija za opremu

83.

Za opremu koju ugrađuje Izvođač vrijedi, u pogledu sadržine i roka, jamstvo proizvođača opreme, s tim što je Izvođač dužan svu dokumentaciju o garanciji proizvođača opreme, zajedno s uputama za uporabu, pribaviti i predati Naručitelju, ~~s time da za opremu ne teče novi garantni rok.~~

Garantni rok za opremu počinje teći po njenoj uspješnoj montaži, uspješno obavljenom probnom pogonu i izvršenoj primopredaji između Isporučioca/montažera opreme i Izvođača. Izvršenu primopredaju mora ovjeriti Nadzorni inženjer.

Ukoliko je garantni rok za opremu kraći od preostalog vremena za dovršenje radova/izvođenje građevine, garantni rok se produžava na teret Izvođača i počinje teći od dana primopredaje izvedenih radova/izgrađene građevine.

Otklanjanje nedostataka

84.

Izvođač je dužan o svom trošku otkloniti sve obostrano utvrđene nedostatke koji se pokažu tijekom garantnog roka te zajednički s Naručiteljem odrediti primjereni rok za otklanjanje nedostataka.

85.

Ako Izvođač ne otkloni nedostatke u obostrano dogovorenom roku, Naručitelj može otkloniti nedostatke u na račun Izvođača, i naplatiti trošak otklanjanja iz garancije, s tim što je dužan postupati kao dobar gospodarstvenik.

86.

Izvođač nije dužan otkloniti one nedostatke koji su nastali kao posljedica nestručnog rukovanja i uporabe, odnosno nenamjenskog korištenja stvari, objekta ili dijelova objekta.

Prava kasnijih korisnika

87.

Prava naručitelja prema Izvođaču zbog nedostataka prelaze i na sve kasnije stjecatelje do isteka tog roka

XIII - MATERIJAL I OPREMA KOJE NABAVLJA NARUČITELJ

88.

Ako je ugovorom između Naručitelja i Izvođača predviđeno da Izvođač ugrađuje određenu opremu i materijal koje nabavlja Naručitelj, Naručitelj je dužan materijal i opremu čuvati i održavati do ugrađivanja.

89.

Ako mjesto i rokovi predaje materijala i opreme od strane Naručitelja nisu određeni ~~ugovorom~~ Ugovorom, materijal i oprema se predaju na gradilištu, a rok predaje se određuje sukladno s ugovorenom dinamikom radova.

90.

Troškove čuvanja i održavanja snosi Naručitelj.

XIV - PREUZIMANJE RIZIKA

91.

Ako su izvedeni radovi prije preuzimanja potpuno ili djelomično oštećeni višom silom ili drugim objektivnim okolnostima na koje Izvođač nije mogao utjecati, a radovi su ovjereni u građevinskoj knjizi ili privremenoj situaciji, tada Izvođač ima pravo na potraživanja za zamjenu ili sanaciju izvedene izvedenih dijelove radova kojih rezultati su oštećeni ili uništeni. Za druge štete ne postoji međusobna obveza naknade.

XV - ~~STRUČNI~~ NADZOR GRAĐENJA

92.

~~Stručni nadzor pored nadzornog inženjera može obavljati i osoba koju Naručitelj odredi.~~

O osobi određenoj za obavljanje ~~stručnog~~ nadzora i njegovim ovlastima Naručitelj obavještava Izvođača.

93.

Izvođač je dužan osobi iz prethodne uzance omogućiti obavljanje ~~stručnog~~ nadzora u skladu sa zakonom i ovlastima koja mu je dao Naručitelj.

Priopćavanje i upisivanje primjedbi

94.

Primjedbe u pogledu načina izvođenja radova, upotrijebljenog materijala ili tijeka izvođenja radova Naručitelj je dužan bez odlaganja priopćiti Izvođaču.

Sve primjedbe i nalazi Naručitelja priopćavaju se ~~u pismenoj formi~~ pisanim dokumentom kako je to utvrđeno Ugovorom ili ~~upisuju~~ upisom u građevinski dnevnik.

Postupanje po zahtjevima ~~naručitelja~~

Naručitelja

95.

Izvođač je dužan postupiti po svim osnovanim zahtjevima ~~stručnog nadzora~~ Nadzornog inženjera.

Posebna ovlaštenja

96.

Smatra se da je ~~stručni nadzor~~ Nadzorni inženjer ovlašten u ime Naručitelja davati naloge za izvođenje nepredviđenih radova, naručivati i/ili prihvatiti ponude za izvođenje izvantržkovničkih radova ili viškova radova, a Izvođač je dužan postupiti po tim nalogima, osim ako strane nisu Ugovorom ili drugim pisanim načinom takvu ovlast ~~stručnog nadzora~~ Nadzornog inženjera ~~isključiti~~ isključile.

Ako su nastupile okolnosti isključenja gornjih ovlasti Nadzornog inženjera Ugovorom, tada se ne primjenjuje odredba iz drugog stavka prve uzance.

XVI - ODGOVORNOST IZVOĐAČA ZA STABILNOST I SIGURNOST OBJEKTA

97.

Izvođač odgovara za nedostatke ~~objekta građevine~~ objekta građevine glede ~~njegove~~ njene mehaničke otpornosti i stabilnosti koji bi se pokazali u roku ~~od do~~ 10 godina od dana primopredaje radova, a nesporno je utvrđeno da su posljedica neprimjerenog načina izvođenja radova i samog, neadekvatnog rezultata izvođenja radova.

Izvođač se oslobađa od odgovornosti za nedostatke građevine koje se tiču zakonom propisanih bitnih zahtjeva za građevinu ukoliko su nedostaci posljedica pogrešaka u projektu koji je osigurao Naručitelj.

98.

Za nedostatke u pogledu mehaničke otpornosti i stabilnosti građevine, Izvođač odgovara Naručitelju i svakom drugom stjecatelju.

99.

Naručitelj i svaki drugi stjecatelj dužni su o utvrđenim nedostacima obavijestiti Izvođača bez odgode.

XVII - MJERE SIGURNOSTI

100.

Izvođač je dužan na gradilištu poduzimati mjere radi osiguranja sigurnosti ~~objekta građevine u izgradnji~~, ili radova, opreme, uređaja i instalacija, radnika, prolaznika, prometa, susjednih objekata i okoline.

Ako na istom gradilištu radove izvodi više izvođača, svaki Izvođač poduzima mjere zaštite i osigurava sigurnost radova koje on izvodi, ~~te opreme, uređaja i instalacija, radnika, prolaznika, prometa, susjednih objekata i okoline u odgovornosti koja se utvrđuje Ugovorom~~.

Troškove provođenja mjera iz st.1 i 2 ove uzance snosi Izvođač koji te mjere poduzima.

101.

Ako osiguranje susjednih objekata i druge mjere sigurnosti zahtijevaju izvođenje radova koji nisu predviđeni ~~ugovorom~~ Ugovorom, takvi radovi se smatraju nepredviđenim radovima i na njih se odnose ove uzance o nepredviđenim radovima.

XVIII - ČUVANJE GRADILIŠTA

102.

Od početka izvođenja do predaje radova Naručitelju, Izvođač na prikladan način čuva ~~rezultat izvedene izvedenih radova~~ rezultat izvedene radova, opremu i materijal od oštećenja, propadanja, odnošenja ili uništenja.

Ako na istom gradilištu radove izvodi više ~~Izvođača~~ Izvođača, svaki od njih čuva svoje radove, opremu i materijal. Izvođač snosi troškove čuvanja izvedenih radova, opreme i materijala.

XIX - PRIMOPREDAJA RADOVA

103.

Odmah po završetku radova Izvođač obavještava Naručitelja da su radovi koji čine predmet ~~ugovora~~ Ugovora završeni.

Radovi se smatraju završenim kada su izvedene sve ugovornim troškovnikom propisane stavke u kvaliteti kako je to zahtijevano Ugovorom. Nadzorni inženjer odlučuje da li se ~~Potreba~~ potreba za manjim popravcima ili doradama izvedenih radova, ispitivanjima kvalitete i funkcionalnosti radova ili za izvođenjem naknadnih radova, ne može se smatrati razlogom da se radovi smatraju nedovršenim. Pri tome, Nadzorni inženjer postupa u skladu s kriterijima za prihvata rezultata izvedenih radova koji su utvrđeni Ugovorom.

U slučaju da kriteriji za prihvata rezultata izvedenih radova, iz nekog razloga o kojem su ugovorne strane postigle prethodni sporazum, nisu utvrđeni Ugovorom, Nadzorni inženjer ima diskreciono pravo da na osnovu svoje procjene, u skladu s opće prihvaćenim pravilima struke, donese odluku od prihvatljivom završetku radova. Odluku je Nadzorni inženjer obavezan obrazložiti i obrazloženje dostaviti Naručitelju i Izvođaču.

104.

Naručitelj i Izvođač su dužni da bez odlaganja pristupe primopredaji i dovrše ju u primjerenom roku, ali ne duljem od 15 dana od dana kada je Nadzorni inženjer utvrdio da su rezultati radova podobni za preuzimanje.

U slučaju da se pri pregledu radova ili građevine ustanove nedostaci za koje nije odgovoran Izvođač, kao npr. nedostaci u tehničkoj dokumentaciji, zahtjevi komisije za tehnički pregled za promjenama na građevini koje nisu bile predviđene projektom, nedostajanje suglasnosti pojedini državnih tijela i sl., Naručitelj je

dužan preuzeti radove/građevine, a takvi nedostaci će se rješavati putem naknadnih radova ili na drugi odgovarajući način.

105.

Naručitelj nema pravo odbiti ili odgoditi primopredaju radi nedostataka koji za koje Nadzorni inženjer utvrdi svojom odlukom da bitno ne utječu na namjenu i funkcionalnost građevine.

Ako je Naručitelj prije primopredaje počeo koristiti građevinu ili dio građevine koji predstavlja funkcionalnu cjelinu, smatra se da je primopredaja izvršena danom početka korištenja.

Ako je Naručitelj tijekom gradnje proveo uspješna funkcionalna ispitivanja pojedinih dijelova građevine i ugrađene opreme, smatrat će se da je primopredaja izvršena danom provedenog uspješnog ispitivanja.

106.

O primopredaji se sastavlja zapisnik koji sadrži naročito sljedeće podatke:

- 1) jesu li radovi izvedeni po ugovoru, propisima i pravilima struke
- 2) je li kvaliteta rezultata izvedenih radova odgovara ugovorenoj kvaliteti, odnosno koje radove izvođač treba odraditi o svom trošku, popraviti ili ponovno izvesti te u kojem roku to treba učiniti
- 3) o kojim pitanjima tehničke prirode nije postignuta suglasnost između ovlaštenih predstavnika ugovaratelja
- 4) konstataciju o primopredaji jamstvenih listova i atesta, sukladno uzanci 83
- 5) datum završetka radova i datum izvršene primopredaje

107.

Zapisnik o primopredaji može sastaviti i samo jedan ugovaratelj bez sudjelovanja drugog, ako drugi ugovaratelj neopravdano odbije sudjelovanje u primopredaji ili se neopravdano ne odazove na poziv da sudjeluje u primopredaji. Takav zapisnik se dostavlja drugom ugovaratelju. Danom dostavljanja zapisnika nastaju posljedice u vezi s primopredajom.

U slučaju nastanka okolnosti iz prvog stavka ove uzance, druga strana ima pravo na pokretanje spora u cilju zaštite svojih interesa, te se takav zapisnik o primopredaji smatra privremenim i osporivim.

108.

Ako se u zapisnik o primopredaji obostrano konstatira da Izvođač treba o svom trošku doraditi, popraviti ili ponovno izvesti pojedine radove, Izvođač je dužan odmah pristupiti izvođenju tih radova.

Ako Izvođač ne izvede radove iz stavka 1 ove uzance u primjerenom roku, Naručitelj može angažirati drugu osobu da ih izvede na teret Izvođača.

XX - OKONČANI OBRAČUN I OKONČANA SITUACIJA

109.

Okončani obračun ~~može mora~~ se izvršiti po primopredaji izvedenih radova. Rad na okončanom obračunu započinje odmah po izvršenoj primopredaji, a završava u roku dospjeća plaćanja okončane situacije.

Na početku rada na Okončanom obračunu, Izvođač predlaže draft Okončane situacije.

Na osnovu nespornog rezultata Okončanog obračuna, Izvođač ispostavlja Okončanu situaciju.

Okončanim obračunom raspravljaju se ~~svi svi~~ odnosi između ugovaratelja i ovjeravaju se ~~svi rezultati izvedenih radova~~.

U slučaju međusobno spornih stavki ili pojedinih potraživanja, Okončanim obračunom se odvojeno utvrđuju nesporne od spornih vrijednosti koje su bile predmet Okončanog obračuna.

Sporne vrijednosti se rješavaju po dovršenju Okončanog obračuna nan način kako je to utvrđeno Ugovorom.

110.

Opjerom ~~okončane Okončane~~ situacije od strane Naručitelja, smatra se da Naručitelj, uz sporne vrijednosti ili navedene zahtjeve, utvrđene Okončanim obračunom nema dodatnih protuzahhtjeva prema Izvođaču.

111.

Ako Naručitelj bez opravdanog razloga odbije sudjelovanje u konačnom obračunu ili odugovlači sa svojim sudjelovanjem u izradi obračuna, dužan je u roku dospijeca drafta okončane situacije ~~istu-isti~~ ovjeriti i nesporni iznos platiti.

Ovjera ~~okončane~~ Okončane situacije isključuje naknadna potraživanja Naručitelja osim onih iskazanih u Okončanom obračunu.

112.

Svaki ugovaratelj snosi troškove svog sudjelovanja u izradi konačnog obračuna.

XXI - RASKID UGOVORA

113.

Ako dođe do raskida ugovora Naručitelj je dužan Izvođaču platiti priznate radove i u slučaju u kojemu je Izvođač odgovoran za raskidanje.

114.

Ako je za raskidanje ~~U~~govora odgovoran Naručitelj, on je dužan Izvođaču, pored izvedenih radova, platiti i pripremljeni materijal i opremu za ugrađivanje koji su ostali neugrađeni i da mu naknadi neamortiziranu vrijednost pripremljenih radova i izdatke za uređenje gradilišta.

115.

Ugovaratelj koji je odgovoran za raskidanje ugovora dužan je drugom ugovaratelju naknaditi štetu koja je nastala raskidanjem ~~u~~govora Ugovora. Naknada štete obuhvaća i izgubljenu dobit.

116.

U slučaju raskida ~~u~~govora Ugovora Izvođač je dužan izvedene radove zaštititi od propadanja. Pri tome poduzima samo mjere zaštite koje su nužne, a dužan je nastojati da troškovi u vezi s tim budu što manji.

Troškove zaštite izvedenih radova i ostale izdatke koje je Izvođač imao u vezi s tim snosi Naručitelj. Izvođač te troškove i izdatke snosi samo ako je odgovoran za raskidanje ugovora.

XXII - UREĐENJE GRADILIŠTA

117.

Po završenim radovima, odnosno po raskidanju ugovora, Izvođač je dužan s gradilišta povući svoje radnike, ukloniti preostali materijal, opremu i sredstva za rad, kao i privremene objekte koje je sagradio i očistiti ~~objekt-građevinu~~ i gradilište.

Troškove nastale u vezi s radovima iz stavka 1 ove uzance, izvršenih po završetku ugovorenih radova, snosi Izvođač.

Troškove nastale u vezi s radovima iz stavka 1 ove uzance, izvršenih u slučaju raskidanja ugovora, snosi ugovaratelj koji je odgovoran za raskidanje ~~u~~govora Ugovora.

XXIII - ZAVRŠNA ODREDBA

118.

Posebne uzance o građenju stupaju na snagu po isteku 8 dana od dana objave u "Narodnim novinama" u odnosu na ugovorne odnose sklopljene nakon stupanja na snagu ovih uzanci.